

امیر تاجیک: مستندساز و مدبر سابق شبکه مستند سیمیا در گفت و گو با «صبا» :

دوران انتظار پشت در اتاق مدیران سینما و تلویزیون به سر آمده است!

مریم احمدیان

گفت و گو

امیر تاجیک را همه از دوران پرهیاهو و پرخیز مدیریت او بر شبکه مستند می‌شناسند؛ مدیر جوانی که گرچه عمر حضور او در شبکه مستند به درازا نکشید، اما اقدامات و فعالیت‌های متعدد او در همان برهه کوتاه، باعث می‌شود دوران فعالیتش همچنان مثال‌زدنی باشد. او که در همان روزها هم‌نشان داده بود به تجربه‌های جدید، خلاقه و بی‌پروا علاقه‌مند است، خود در قلمت مستندساز به کشور بحران زده افغانستان رفته و مستند موبایلی «سکوهای امن افغانستان» را تولید کرده است؛ مستندی از استادبوم ورزشی که روزگاری برای اعدام و قصاص استفاده می‌شده اما حالا به یکی از امن‌ترین و محافظت‌شده‌ترین نقاط شهر کلان تبدیل شده است و به بهانه روایت داستان آن، از فضا و شرایط فعلی این شهر نیز در مستند باخبر می‌شویم.

همان‌گونه که پیش‌تر عرض کردم، تولید فیلم در دستور کارم نبود اما شرایط محیطی که برای اولین بار می‌دیدم مرا به این سمت سوق داد. احساس کردم دستانی وجود دارد که باید بیان شود و در این فضا شما اصولاً به تجهیزات فکر نمی‌کنید. با همان گوشی موبایلم آنچه را که می‌دیدم و روایتی که در ذهن داشتم را تولید کردم. حدود دو ساعت فیلم را شش‌دست که از میان آن ۳۵ دقیقه انتخاب و تدوین شد.

نکته‌ای که این روزها برخی مستندسازان دغدغه‌مند با من مطرح می‌کنند این است که مدیران حوزه‌های حمایتی که باید سرمایه‌گذاری تولید را انجام دهند یا به هر طریق ممکن از تولید حمایت کنند، خود به سدی در برابر تولید مستندهای مستقل در کشور تبدیل شده‌اند. در این شرایط اگر فردی دغدغه‌ای داشت، باید منتظر سیر بوروکراسی پیچیده و طولانی دستگاه‌های حمایتی شود؟ مسلماً خیر. راه روز به لطف گسترش زیرساخت‌های حوزه فضای مجازی در کشور، رسانه‌های مختلفی برای انعکاس و انتشار محتوا وجود دارد و آنچه همه این بسترها نیازمندش هستند، محتواست. نباید منتظر تصمیم مدیرانی شد که به جای تسهیل، جلوی انجام امور را می‌گیرند. دوران انتظار پشت درب اتاق مدیران سینما و تلویزیون به سر آمده است.

نگاه مردم افغانستان نسبت به ایران و فوتبال ایران چگونه بود؟

افغانستان همچنان فضای زیادی در حوزه تولید محتوا دارد. محتوایی که در داخل این کشور تولید می‌شود پلمب‌شده نیست. جمعیت ۳۶ میلیونی آن نیست. فاکتور هم‌جواری، هم‌زبانی و بعضاً فرهنگ و آداب مشترک، باعث شده که محتواهای ایرانی در حوزه‌های مختلف، مخاطب زیادی در این کشور داشته باشد. از فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی و نمایش خانگی گرفته تا بازی‌های لیگ، برتر ایران و برنامه‌هایی چون «نود» که دلنگی برای بخش نشدش در فیلم هم نمایان بود.

مخاطبان افغانستانی و ورزش‌دوستان این کشور، مشخصاً لیگ برتر ایران را دنبال می‌کنند. فوتبال‌بست‌های ایرانی هواداران خاص خودشان را میان مردم افغانستان دارند و طبیعتاً نتایج بازی‌ها باعث خوشحالی و یا ناراحتی هوادارانشان در افغانستان می‌شود.

در این سفر با هنرمندان و مستندسازان افغانستان هم دیدار داشتید؟

بله؛ هم با هنرمندان افغانستانی دیدار و جلسه داشتم که در فیلم هم اشاره‌ای شده و هم با تولیدکنندگان محتوا در حوزه مستند و داستانی گپ و گفت داشتم. البته پس از بازگشت از افغانستان تلاش کردم با مستندسازان این کشور ارتباط بیشتری برقرار کنم. به همین سبب از یکی از مستندسازان و هنرمندان افغانستانی در ایران در جلسه رونمایی از فیلمم تقدیر کردم. قرار بود در این جلسه از آقای ابودرامین؛ کارگردان فیلم مستند تحسین شده «کابل؛ شهر خاک و باد» هم تقدیر کنیم که متأسفانه در سفر بودند و این امکان فراهم نشد. هدف از این تقدیرها معرفی مستندسازان افغانستان به جامعه مستندسازان ایرانی بود.

ارتباط مستندسازان و هنرمندان ایرانی و افغانستانی می‌تواند پتانسیل‌های زیادی را آزاد کند و امیدوارم مدیران حوزه‌های مرتبط، شرایط این آشنایی ارتباط و همکاری را بیشتر از گذشته فراهم کنند.

در مراسم رونمایی مستند، از حملات تروریستی و انتحاری طی سه روزی که در افغانستان بودید سخن گفته بودید. با این وجود چرا عنوان «سکوهای امن» را برای مستندتان انتخاب کردید؟

استادبوم شهر کلان، امروز از محافظت‌شده‌ترین نقاط این شهر است. یعنی در میان همه آن ناامنی و انفجار و درگیری، سکوها و صندلی‌هایی که در استادبوم کلان وجود دارند، امن‌ترین جای شهر هستند. دلیل انتخاب این نام برای فیلم همین بوده است.

باز هم حاضرید به افغانستان بروید و مستندی درباره وجود دیگر این کشور بسازید؟

متأسفانه این سفر کوتاه و برای هدف دیگری بود که محصلش علاوه بر اهداف مشخص شده در حوزه ICT، تولید این فیلم مستند شد. طبیعتاً است اگر بنا به سفر دیگری باشد، دوست دارم با تحقیق و پژوهش بیشتری سفر کرده و این‌بار منحصراً بر تولید فیلم تمرکز کنم.

واکنشی از افغانستانی‌های ساکن ایران هم درباره مستندتان داشتید؟

بله؛ تعداد زیادی از افغانستانی‌های مقیم ایران و ساکن افغانستان در شبکه‌های اجتماعی با من تماس گرفتند و ضمن تحسین فیلم، ابراز خرسندی کردند که از زاویه جدیدی به این کشور نگریسته شده است. در مراسم رونمایی هم نیمی از ساکنان مملو از افغانستانی‌های ساکن ایران بود که خبر رونمایی را در رسانه‌ها دیده بودند. خوشحالم که توانستم تصویری جدید و احتمالاً کمتر دیده‌شده، از این کشور و مردم نیکش ارائه کنم.

جزقه اولیه ساخت مستند از لیگ برتر افغانستان چطور کلید خورد؟ این همه کشور با فوتبال پیش‌رفته و هیجان‌انگیز وجود دارند، چرا افغانستان را انتخاب کردید؟

تولید این فیلم به دنبال مشاهده شرایط ویژه امنیتی بود که پس از ورود به کلان با آن مواجه شدم. حضور چشمگیر نیروهای مسلح در سطح شهر، پروازهای متعدد بالگردها در آسمان کابل، انفجار انتحاری و درگیری مسلحانه، همگی شمار را یاد یک منطقه جنگی می‌انداختند. اما در این شرایط پیچیده، با مردمی مهربان، مهمان‌نواز و علاقه‌مند به ایران و ایرانیان مواجه می‌شوید که ثبت و ضبطش برای هر فیلمساز جالب است.

در ابتدای خواستم تصاویر جالبی را که می‌بینم صرفاً برای اشتراک در شبکه‌های اجتماعی ضبط کنم اما وقتی برای دیدن مسابقه فوتبال دو تیم مهم لیگ برتر افغانستان دعوت شدم، با اطلاعی که از پیشینه استادبوم ورزشی کابل و اعدام‌های متعدد پیش از بازی‌های فوتبال در دوره‌های خاص در این استادبوم داشتم، تصمیم گرفتم تجربه‌ام را در قالب فیلمی مستند در اختیار مخاطبان قرار دهم.

تصورتان از این کشور قبل و بعد از حضور در آن، چگونه بود؟

به واسطه تصویری که از افغانستان در رسانه‌ها منتشر شده، قبل از سفر کمی نگران بودم اما وقتی خود را میان مردم مهربان افغانستان دیدم، احساس کردم در خانه و وطن خود هستم. افغانستان کشوری جنگ‌زده با مردمانی هنرمند و با استعداد است، مردمانی که خود اولین قربانی ناامنی و جنگ داخلی در این کشور هستند.

یکی از کسانی که با من گفت و گو کرد، می‌گفت بعضی وقت‌ها که می‌خواهیم خلعمان را ترک کنیم، به واسطه حملات انتحاری که مشخص نمی‌کند کجا و چگونه رخ می‌دهد، برای همیشه با اعضای خانواده‌مان خداحافظی می‌کنیم. دوست دیگری با چشملنی اشکبار می‌گفت امیدواریم که به این شرایط عادت نکنیم.

مردم افغانستان از جنگ و درگیری در این کشور خسته هستند. نعمت‌های طبیعی و خدادادی در این کشور فراوان است و آنچه جلوی پیشرفت آن را گرفته، ناامنی و ده‌ها جنگ داخلی است. امیدوارم روزی افغانستان از نعمت امنیت برخوردار شود و مردمش بتوانند به پیشرفتی که لایق آن هستند دست یابند.

کشور ما پذیرای تعداد زیادی از مهاجران افغان است که شرایط کشور خود را برای زندگی مسلحند؛ چطور تصمیم به حضور در این کشور گرفتید؟

من به نمایندگی از مجموعه دانش‌بنیان فراکاوو برای شرکت در کنفرانس ICT افغانستان به این کشور سفر کردم. این کنفرانس با حمایت وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، معاونت علمی ریاست جمهوری و کنسرسیوم آریلا برگزار می‌شد. در ابتدای امر، تولید فیلم در دستور کار نبود. آنچه مهم بود دستور کار من بود، بررسی شرایط و زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه آی‌تی در افغانستان بود که البته در آن حوزه هم گام‌های خوبی برداشته شد. به هر حال افغانستان بازار خوبی برای تولیدات مختلف فضای مجازی، از جمله تولیدات محتوایی است. این کشور دارای بازاری روبه رشد است و حضور در آن، آینده خوبی دارد. تهیه‌کنندگان محتوا در ایران باید به فکر صادرات آن به کشورهای دیگر به‌ویژه کشورهای فارسی‌زبان باشند. دلیل اصلی حضورم در افغانستان، همین بود.

جایی از سفر بود که از این تصمیم پشیمان شوید؟

پشیمان؟ هرگز! اما چند بار از تصمیم قلب ناراحت شدم. در چهار روزی که آنجا بودم، دو انفجار انتحاری رخ داد که یکی از آن‌ها در صبح روزی بود که می‌خواستیم به استادبوم ورزشی شهر کلان بروم. اتفاقاً عصر همان روز یک درگیری مسلحانه هم رخ داد. آنچه مرا ناراحت می‌کرد، مشاهده پتانسیل‌های مردمی بود که این ناامنی امکان ظهور و بروزش را نمی‌دهد. مردم با فرهنگ هنرمند، مهمان‌نواز و با استعدادی گروگان این ناامنی بودند، که این موضوع مرا ناراحت می‌کرد.

چرا مستند موبایلی؟ برای تجربه تازه بوده یا کم شدن هزینه‌ها؟

همیشه معتقد بودم که مهم‌ترین فاکتور در مستندسازی، داستان‌گویی است. حتی زمانی که مدیر گروه مستند شبکه پرس‌تی‌وی بودم، یک دوره آموزشی را برای همکاران معاونت برون‌مرزی سازمان صدا و سیما با عنوان Storytelling برگزار کردم. وقتی مستندساز دغدغه‌ای دارد، باید بتواند آن را بیان کند. ابزار اگرچه مهم هستند، اما فاکتور اصلی نیستند. ما باید بدانیم چه می‌خواهیم بگوییم. این را باید پس از انتخاب موضوع، با تحقیق و پژوهش تکمیل کرد. پس از آن باید سریع تولید رفت.

